

7. Мунтян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтян. – К., 1999. – 462с.
8. Олейников Е.А. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А.Олейникова. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интеллект-синтез», 1997. – 288с.
9. Пономарев В.П. Концепция экономической безопасности предприятия // Бизнес-информ. – 1999. - №15-16. – С.110-113.
10. Тамбовцев В.Л. Экономическая безопасность хозяйственных систем: структура проблемы / В.Л.Тамбовцев // Вестник Московского государственного университета. – 1995. – №3. – С.3 – 9. – (Серия 6 «Экономика»).
11. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В.В.Шлыков. – СПб.: Алетей; М., 1999. – 120 с.
12. Экономическая безопасность предпринимательской деятельности. Методическое пособие для предпринимателя / Сост.: Б.Н.Торянников, А.П.Красковский. – СПб., 2000. – 160 с.

Анотація. В статті розкрито концепція організації захисту підприємства від недружественного поглинання, яка може служити методологічною основою побудови організаційно-управлінського механізму економічної безпеки роботи підприємства і його захисту від загрози недружественного поглинання.

Ключевые слова: недружественные поглощения, экономическая безопасность предприятия, угроза недружественного поглощения, риски недружественного поглощения.

Summary. In the article conception of organization of defence of enterprise is exposed from unfriendly absorption, which can serve as methodological basis of construction of organizational-administrative mechanism of economic security of work of enterprise and his protecting from the threat of unfriendly absorption.

Keywords: unfriended absorptions, economic safety of the enterprise, threat of the unfriended absorption, risks of the unfriended absorption.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Позднякова Л.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 338.262

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ВЕЛИЧИНИ ЯКОСТІ ПРИБУТКУ

Зінченко О.А., к.е.н., доцент (КТУ)

У статті розглянуто питання оцінки рентабельності з урахуванням величини якості прибутку підприємства. Запропоновано схему класифікації показників рентабельності підприємства, що розраховані на базі величини якості прибутку.

Ключові слова: рентабельність, показник, якість прибутку, оцінка

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Головна вимога ринку до будь-якого підприємства - бути конкурентоспроможним. Конкурентоспроможність визначається економічним станом підприємства і його позиціонуванням на ринку. Основою конкурентоспроможності є якісний розвиток підприємства. Якісний розвиток підприємства має

свої оціночні параметри, серед яких ключовим із них є прибуток, точніше показник якості прибутку підприємства. Якість прибутку підприємства важлива сама по собі і у єдності з економічною ефективністю.

Економічна ефективність на всіх етапах функціонування будь-якого підприємства є ключовим критерієм і орієнтиром їх розвитку, бо

результат сам по собі не показує, з якими зусиллями, за допомогою яких витрат його отримано.

На показники економічної ефективності в першу чергу звертають увагу власники (власник) підприємств, інвестори і кредитори, менеджмент, банківські установи тощо, бо саме за їх допомогою забезпечується отримання високих доходів і необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. Дослідженню категорій «економічна результативність» і «економічна ефективність» присвячено достатньо багато робіт [1,2,3,4,8,9 та ін.]. В них розглядаються різні аспекти даних категорій, від теоретико – методичних засад щодо соціально – економічної їх сутності до методико – практичних аспектів їх формування та розрахунку. На окремих питаннях категорії «рентабельність підприємства» зупинимось в даній роботі і ми.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В економічній літературі широко використовуються показники, що нерідко одночасно пов'язуються з різними термінами, такими, як «економічна результативність», «економічна ефективність», «рентабельність», «прибутковість» тощо. Робиться

це без відповідного їх ранжування і взаємозв'язку [5,6,7,8,9]. Крім того увага приділяється при розрахунку рентабельності величині прибутку без врахування якості прибутку. Ці питання є на даний момент не вирішеними та потребують свого удосконалення.

Формування цілей статті (постановка завдання). Отже, зважаючи на наведений вище аналіз літературних джерел, вважаємо за необхідне розглянути питання оцінки рентабельності на основі величини якості прибутку та розробити схему класифікації показників рентабельності підприємства, що розраховані на базі величини якості прибутку.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ієрархічне місце рентабельності, на наш погляд, в системі відповідних економічних категорій, що характеризують діяльність підприємства наступне (рис.1).

Із рисунку 1 видно, що конкретним виразом категорій «економічна ефективність підприємства» і «економічна результативність підприємства» є рентабельність підприємства. Рентабельність – це прикладна складова відносно перших двох категорій і тому саме вона має велику кількість критеріїв і показників, що її характеризують.

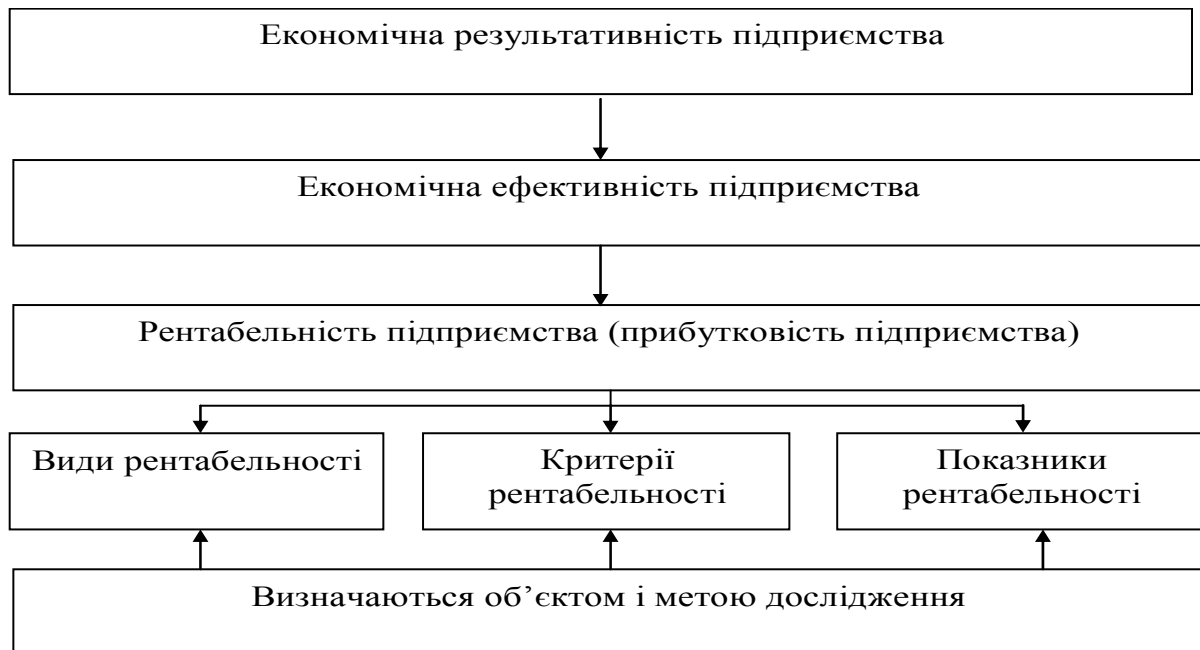

Рисунок 1 - Місце рентабельності в системі однорідних за змістом економічних категорій, що характеризують діяльність підприємства.

Трансформація економіки, вимоги часу і наголос на інноваційних, якісних аспектах розвитку підприємств дозволяють нам при економічній оцінці їх діяльності запропонувати і

таку рентабельність, яка розраховується на базі показника якості прибутку.

Теоретико – методичні підходи до підприємства представлено на рисунках 2 і 3.
класифікації показників рентабельності

Рисунок 2 - Класифікація показників рентабельності підприємства, що розраховані на базі величини якості прибутку

Рисунок 3 - Показники якості рентабельності підприємства, визначені за критерієм часу.

Розглянемо конкретні форми розрахунку показників рентабельності, визначених на базі величини якості прибутку підприємства.

1. Статичні показники рентабельності підприємства.

1.1. В якості витрат використовуються ресурси.

1.1.1. Узагальнюючий показник рентабельності підприємства:

$$R_{Я.П} = \frac{Пя.п}{А} \cdot 100, \% \quad (1)$$

де $R_{Я.П}$ - узагальнюючий показник рентабельності підприємства;

$П_{Я.П}$ - показник якості прибутку підприємства;

$А$ - величина активів підприємства.

1.1.2. Спрощений узагальнюючий показник рентабельності підприємства:

$$ПВ_n = C_p + B_{адм} + B_{зб} + B_{ін.оп} + B_{ф} + B_{ін} + П_n, [10] \quad (5)$$

де $ПВ_n$ - поточні витрати підприємства;

C_p - собівартість реалізованої продукції;

$B_{адм}$ - адміністративні витрати;

$B_{зб}$ - витрати на збут;

$B_{ін.оп}$ - інші операційні витрати;

$B_{фін}$ - фінансові витрати;

$B_{ін}$ - інші витрати;

$$R_{Я.П} = \frac{Пя.п}{B_{о.з} + B_{о.к} + B_{н.а}} \cdot 100, \% \quad (2)$$

де $R_{Я.П}$ - спрощений узагальнюючий показник рентабельності підприємства:

$B_{о.з}, B_{о.к}, B_{н.а}$ - середньорічна вартість відповідно основних засобів, оборотних коштів та нематеріальних активів підприємства.

1.1.3. Локальний показник рентабельності:

$$R_{л.Я.П} = \frac{Пя.п}{B_{о.з}} \cdot 100, \% \quad (3)$$

де $R_{л.Я.П}$ - локальний показник рентабельності.

1.2. В якості витрат використовуються поточні витрати підприємства.

1.2.1. Узагальнюючий показник рентабельності підприємства:

$$R_{Я.П} = \frac{Пя.п}{ПВ_n} \cdot 100, \% \quad (4)$$

P_n – податок на прибуток підприємства.

1.2.2. Спрощений узагальнюючий показник рентабельності підприємства:

$$R_{Я.П} = \frac{Пя.n}{C_{нов}} \cdot 100, \% \quad (6)$$

де $C_{нов}$ – повна собівартість продукції.

1.2.3. Локальний показник рентабельності:

$$R_{л.Я.П} = \frac{Пя.n}{MB} \cdot 100, \% \quad (7)$$

де MB – величина матеріальних витрат.

1.2.4. Частковий показник рентабельності:

$$R_{ч.Я.П} = \frac{Пя.n}{MB_i} \cdot 100, \% \quad (8)$$

де $R_{ч.Я.П}$ – частковий показник рентабельності;
 MB_i – величина i -го елемента матеріальних витрат.

2. Динамічні показники рентабельності підприємства:

2.1. Рентабельність діяльності підприємства:

$$R_{Я.П} = \frac{\sum_{t=1}^T Пя.n_t (1 + e_n)^t}{A_T} \cdot 100, \% \quad (9)$$

де t – порядковий рік в періоді, що оцінюється;

T – період оцінки;

E_n – норматив приведення (ставка дисконтування);

A_T – середні активи підприємства в році T .

У формулі (9) величина $\sum_{t=1}^T Пя.n_t$

визначається за видами діяльності підприємства:

$$\sum_{t=1}^T Пя.n_t = \sum_{t=1}^T Пя.n.on_t + \sum_{t=1}^T Пя.n.фин_t + \sum_{t=1}^T Пя.n.in_t \quad (10)$$

де $Пя.n.on_t$, $Пя.n.фин_t$, $Пя.n.in_t$, – показники якості прибутку відповідно від операційної, фінансової і інвестиційної діяльності підприємства.

2.2. Рентабельність власного капіталу підприємства.

Динамічний показник даної рентабельності визначається на базі його статичного варіанту (11):

$$R_{Я.П} = \frac{Пя.n}{BK} \cdot 100, \% \quad (11)$$

$$R_{Я.П} = \frac{\sum_{t=1}^T Пя.n_t (1 + e_n)^t}{B.K_T} \cdot 100, \% \quad (12)$$

де BK , BK_t – величина власного капіталу підприємства відповідно для певного року і для кінцевого року періода T .

Значимість показників (11) і (12) полягає в тому, що вони показують власникам саме потенційну якісну складову зростання власного капіталу підприємства для певного року чи періоду, який оцінюється.

2.3. Ринкова рентабельність власного капіталу підприємства:

$$R_{Я.П} = \frac{(РВП_{К.Т} - РВП_{П.Т}) + \sum_{t=1}^T Пя.n_t (1 + e_n)^t}{A_T} \cdot 100, \% \quad (13)$$

де $РВП_{К.Т}$ – ринкова вартість підприємства на кінець періоду T ;

$РВП_{П.Т}$ – ринкова вартість підприємства на початок періоду T .

У формулі (13) величину $(РВП_{К.Т} - РВП_{П.Т})$ можна представити наступним чином:

$$(РВП_{К.Т} - РВП_{П.Т}) = \Delta РВП_T = \Delta РВП_{н.д.н} + \Delta РВП_{н.д.н} = \Delta РВП_{я.н} + \Delta РВП_{н.д.н}, \quad (14)$$

де $\Delta РВП_T$ – приріст ринкової вартості підприємства за період T ;

$\Delta РВП_{н.д.н}$ – приріст ринкової вартості підприємства від впливу чинників, що пов'язані безпосередньо з діяльністю підприємства;

$\Delta PVP_{n,\delta,n}$ - приріст ринкової вартості підприємства від впливу чинників, щоне залежать від з діяльності підприємства (зовнішні чинники впливу);

$\Delta PVP_{я,n}$ - приріст ринкової вартості підприємства, який можна віднести до якості прибутку підприємства ($\Delta PVP_{я,n} + \Delta PVP_{n,\delta,n}$).

Тоді уточнена ринкова рентабельність підприємства розраховується таким чином:

$$R_{я,п} = \frac{\Delta PVP_{я,n} + \sum_{t=1}^T Pя.n_t(1+e_n)^t}{A_T} \cdot 100, \% \quad (15)$$

Із врахуванням інфляції показник (15) запишеться:

$$R_{я,п} = \frac{\Delta PVP_{я,n} \cdot K_{инф.Т} + \sum_{t=1}^T Pя.n_t(1+e'_n)^t}{A_T} \cdot 100, \% \quad (16)$$

де $K_{инф.Т}$ - коефіцієнт інфляції за період T ;

e'_n - коефіцієнт дисконтування, що враховує процес інфляції в періоді T .

2.4. Середня рентабельність за період, що оцінюється:

$$\bar{R}_{я,п} = \left(\frac{\sum_{t=1}^T Pя.n_t(1+e_n)^t}{T} \right) : \left(\frac{\sum_{t=1}^T A_t(1+e_n)^t}{T} \right), \quad (17)$$

де $\bar{R}_{я,п}$ - середня рентабельність за період, що оцінюється.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, представлені в даній роботі показники рентабельності дозволяють оцінити ефективність діяльності підприємства з позиції якості його прибутку, що суттєво посилює глибину і ґрунтовність аналізу і планування роботи підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економіка підприємства/ Под ред. Семёнова В.М. – М.: ЦЭИМ, 1998. – 394с.
2. Томпсон А. Економіка фирм. – М.: Бинум, 1998. – 244с.
3. Волков О. Економіка підприємства.- М.: ИНФРА, 1997. – 524 с.

4. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства. – К.: Знання, 2006. – 580с.

5. Усатенко О.Л. Економіка підприємства. – К.: МАУП, 2000. – 44 с.

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навч. посібник.- К.: Атіка, 2002. – 480с.

7. Економіка підприємства. Учебник / Под. Ред В.Я. Горфинкеля. – М.: ЮНИТИ, 1996. – 367с.

8. Ришар Ж. Аудит анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997.- 375с.

9. Тищенко А.Н., Кизим Н.А., Догодайло Я.В. Экономическая результативность рентабельности предприятий. - Х.: ИНЖЭК, 2005. – 144с.

10. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Навч. посібник. Управління витратами підприємства. – К.: ЦНЛ, 2006. – 120с.

Анотация. В статье рассмотрен вопрос оценки рентабельности с учётом величины качества прибыли предприятия. Предложена схема классификации показателей рентабельности предприятия, рассчитанных на основе величины качества прибыли.

Ключевые слова: рентабельность, показатель, качество прибыли, оценка

Summary. In the article the question of estimation of profitability is considered taking into account the size of quality of income of enterprise. The chart of classification of indexes of profitability of enterprise, expected on the basis of size of quality arrived is offered.

Keywords: profitability, index, quality arrived, estimation

*Рецензент д.е.н., професор КТУ Турило А.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*